

NAAR EEN NIEUWE BOEKENBEURS

Het [BoekenOverleg](#) behartigt de gezamenlijke belangen van de boeken- en letterensector¹. In deze tekst presenteren we een eerste advies inzake het voortbestaan van de Boekenbeurs. Dit advies bevat een aantal elementen dat volgens het BoekenOverleg cruciaal is om de toekomst van een jaarlijks moment van massale aandacht voor het boek te waarborgen. We presenteren een eerste schets van een Boekenbeurs 2.0, een landelijk evenement, dat in onze overtuiging een belangrijke instrument is om zowel het economische als het maatschappelijke belang dat het boek vertegenwoordigt, te versterken.

Na afloop van de gerechtelijke procedure omtrent het eventuele faillissement van Boek.be en de bekendmaking van een mogelijke overnemer van de huidige Boekenbeurs, zal het BoekenOverleg een tweede advies uitbrengen waarin, voortgaand op deze tekst en de eventuele plannen van de overnemer, een definitief standpunt zal worden ingenomen.

GEEN BOEKENBEURS ZONDER BOEKENVAK

Het concept van *een* boekenbeurs is niet uniek. Vlaanderen is heel wat boekenbeurzen, -markten en -festijnen rijk. Dat was in het verleden zo. Dat zal in de toekomst niet anders zijn. Het staat iedereen vrij een boekenbeurs te organiseren.

Onze zorg betreft vooral het voortbestaan van *de* Boekenbeurs in Antwerpen. Dit evenement genereert jaarlijks zoveel media-aandacht, publieksinteresse en economische stimulans, dat het verdwijnen ervan een aderlating zou zijn. De ontstane situatie geeft ons tegelijkertijd de kans om de huidige Boekenbeurs kritisch tegen het licht te houden en fundamenteel na te gaan denken over een formule die een langdurige toekomst voor een Boekenbeurs 2.0 garandeert. Het BoekenOverleg is over een ding zeer duidelijk: de Boekenbeurs kan alleen succesvol zijn als zij gedragen wordt door het gehele boekenvak. Een boek vertegenwoordigt meer dan alleen een commercieel belang. De Boekenbeurs is idealiter een feest waarop boeken en hun auteurs centraal staan en waarop de ontmoeting tussen verhalen en lezers worden gestimuleerd. Tegelijkertijd zijn we van mening dat de Boekenbeurs georganiseerd moet worden door de commerciële spelers in het boekenvak. Zonder degenen die het boek uitgeven en verkopen is de Boekenbeurs niet mogelijk.

BOEKENBEURS 2.0: VERNIEUWING EN VERBREDING

De Boekenbeurs in Antwerpen is een begrip: een jaarlijks evenement van 1 tot en met 11 november, dat is uitgegroeid tot een stuk immaterieel erfgoed. De Boekenbeurs is bovendien de op twee na grootste publieksbeurs in België. De 83^{ste} editie in 2019 trok 123.000 bezoekers.

Dit roemrijke verleden is op zich geen argument voor de noodzakelijkheid van het voortbestaan van de Boekenbeurs. We pleiten voor een doorstart van dit evenement omdat de beurs ook in het huidige tijdsgewricht een onmisbaar economische hefboom en een belangrijk beleidsinstrument kan zijn. Het boekenvak staat voor een aantal grote uitdagingen, waarvan een schommelende markt en een zich steeds sterker doorzettende ontleding de twee belangrijkste zijn. Deze fenomenen zijn onverbrekelijk met elkaar verbonden en vragen dus ook een gezamenlijke aanpak.

Dat brengt ons op een eerste inhoudelijk aandachtspunt. De Boekenbeurs 2.0 moet een herkenbaar en inhoudelijk stimulerend centraal evenement zijn. Maar de vernieuwde Boekenbeurs moet ook naar buiten treden en actief op zoek gaan naar nieuwe, of sociaal-economisch en fysiek minder mobiele lezers. Naar de stellige overtuiging van het BoekenOverleg zal de vernieuwde Boekenbeurs een nog grotere impact hebben als de traditionele beurs, met haar evidente aantrekkingskracht voor de media, vergezeld gaat van tal van evenementen door heel Vlaanderen. Voorstellingen in culturele centra, auteurslezingen in boekhandels, voorleesmiddagen in bibliotheken, poëzieworkshops in woonzorgcentra, slamwedstrijden in buurthuizen, de Boekenbeurs moet een evenement worden met uitlopers tot in de kleinste hoekjes van Vlaanderen.

Een deels gedecentraliseerde Boekenbeurs verhoogt de lokale betrokkenheid en verlaagt de drempels voor minder mobiele burgers en mensen uit kansengroepen. Dit zijn functies die uiteraard niet uit de centrale Boekenbeurs mogen

¹ Boek.be en Groep Algemene Uitgevers (GAU) maken ook deel uit van het Boekenoverleg. Deze leden waren echter in het geheel niet betrokken bij de totstandkoming van dit advies. Gezien de lopende juridische procedure onthield hun vertegenwoordiger zich consequent van de besprekingen en redactie van de tekst.

verdwijnen. Tegelijkertijd brengt dit wel een accentverschuiving met zich mee en is het cruciaal om na te denken over wat er op een moderne Boekenbeurs precies wordt verhandeld.

Hier komen we bij het tweede inhoudelijke aandachtspunt. De Boekenbeurs 2.0 moet behalve een publieksbeurs (de ontmoeting tussen producent, product en klant) en een B2B-beurs (de ontmoeting van producent met producent en de ontmoeting van producent met verkoper) ook een creatieve beurs worden. Met dat laatste bedoelen we dat de vernieuwde Boekenbeurs veel meer dan in de voorbije decennia het geval is geweest, bruggen moet slaan tussen de literatuur als creatieve motor en de audiovisuele sector, de podiumkunsten en de gamingindustrie. Het boek is niet noodzakelijk het eindproduct van een verhaal. Een volwaardige beurs voor deze zogenaamde nevenexploitaties bestaat op dit moment echter nog niet.

FLANKEREND BELEID

De Boekenbeurs staat uiteraard niet op zich. Het evententiële karakter van de beurs kan een belangrijke dynamiek op gang brengen voor het letterenbeleid zoals wij dat uiteen hebben gezet in het Memorandum van het BoekenOverleg. Elk jaar staan alle auteurs, uitgevers, boekhandelaren, organisatoren en bibliothecarissen elf dagen lang klaar om voor het oog van de camera te laten zien wat bijvoorbeeld leesbevordering en een inclusieve literatuur in de praktijk betekenen.

We roepen de Vlaamse en de lokale Overheden dan ook op de Boekenbeurs niet alleen gericht te steunen, maar dit evenement ook te benaderen als een fundamenteel instrument voor het verder optimaliseren en implementeren van het flankerende beleid, waarvan de krijtlijnen zijn uitgetekend in de beleidsnota Cultuur en het Vlaams Regeerakkoord.

Het BoekenOverleg ziet een aantal evidente beleidspijlers waarop binnen een nieuw concept van de Boekenbeurs moet worden ingezet.

▪ **LEESPLEZIER VOOROP**

De Boekenbeurs is en blijft een feest. Dit is de plek waar oud en jong zich gretig overgeeft aan de unieke ervaring om zich volledig onder te dompelen in alles wat Vlaanderen aan boeken en literatuur te bieden heeft. Wie smelt er immers niet weg bij het beeld van kinderen die net iets meer boeken hebben uitgezocht dan ze dragen kunnen. Dit heet leesplezier, een van de belangrijkste kernwoorden in het leesbevorderingsbeleid van de voorzienbare toekomst. In een tijd waarin kinderen steeds slechter gaan lezen en aangeven ook steeds minder graag te lezen, is een landelijk boekenfeest een uitgelezen kans om jongeren vertrouwd te maken met de wondere wereld van het boek. Op de Boekenbeurs ontdek je niet alleen een schijnbaar oneindige verzameling van verhalen, je krijgt ook de kans de mensen te ontmoeten die die verhalen hebben geschreven. Of je maakt een voorstelling mee, waarin je wordt meegenomen op een reis waarvan je nooit had vermoed dat die mogelijk was. Waardoor je weer nieuwe verhalen leert kennen en zo, spelenderwijs, je eigen pad door het oneindige land van de letteren baant. Die ontdekkingstocht is de sleutel tot leesplezier. Nergens kan dit avontuur zo tastbaar worden gemaakt als op de Boekenbeurs. Hier ligt een kans om het aanbod dat Iedereen Leest, Canon Cultuurcel en Literatuur Vlaanderen in het verleden reeds specifiek voor scholen heeft verzorgd, te vernieuwen en op een nog creatievere manier toe te spitsen op dit zo cruciale begrip leesplezier.

▪ **LOKALE PARTICIPATIE & DIGITALISERING**

De decentralisatie van een Boekenbeurs 2.0 biedt kansen voor een heel gamma aan beleidspunten. Aanknopen bij de vorige paragraaf, kunnen scholen en bibliotheken – twee centrale spelers in het Vlaamse Leesoffensief – intensief worden betrokken bij een lokaal aanbod van auteurslezingen, voorleessessies en andere evenementen. Daar houdt het echter niet op. Zoals ook in ons Memorandum te lezen staat, maakt het BoekenOverleg zich hard voor een letterenveld zonder drempels en obstakels. Iedereen, of men nu jong is of oud, nieuw of ervaren, moet zonder problemen in contact kunnen komen met het boek. Daarvoor is een maximale ontsluiting van de vele initiatieven in verschillende geledingen van het boekenvak van cruciaal belang. Te denken valt aan een digitaal platform dat de lezer centraal stelt als actieve gebruiker van het boek, met daaraan gekoppeld een volledig en op maat van de gebruiker afgestemd lokaal en supralokaal literair aanbod. Een dergelijk platform kan bijdragen aan een grotere zichtbaarheid van het literaire aanbod én een bredere participatie van de burger. Het BoekenOverleg wil wat dit betreft het wiel niet opnieuw uitvinden en zoekt nadrukkelijke inspiratie bij digitale raamwerken die de overheid in andere domeinen reeds heeft gerealiseerd met behulp van organisaties als publiq vzw.



INCLUSIEF, INNOVATIEF, INTERNATIONAAL

De Boekenbeurs moet de motor worden voor een groot aantal voorstellingen, lezingen, debatten en performances die in de vele Vlaamse en Brusselse cultuurhuizen en boekhandels te zien zullen zijn. Al deze culturele instellingen zullen uiteraard hun eigen accenten leggen. Op die manier kan er een breed programma worden opgezet met aandacht voor diversiteit en inclusie, talentontwikkeling, literaire innovatie en internationalisering. Er kan een dynamische wisselwerking ontstaan tussen de Boekenbeurs in Antwerpen en de vele locaties in het land. Auteurs van hier en uit het buitenland kunnen bijvoorbeeld een debat voeren op de beurs, en vervolgens het land in trekken om het gesprek met hun lezers verder te zetten.

